

Інформування як соціальний та психологічний феномен

Мельник Аліна - науковий співробітник [Лабораторії психології спілкування, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України](#), м. Київ

E-mail: alyamelnyk@gmail.com

Вступ

Ми живемо в інформативному суспільстві, де інформація є основою нашої взаємодії. У щоденному спілкуванні ми, з метою отримання або передачі інформації, знаходимося в активному процесі, де отримуємо для себе нові факти, ідеї, чуємо інші погляди, тощо. Наразі, у сучасному суспільстві інформаційний потік забезпечує існування соціальних систем. Тож шляхи його руху є дуже важливими, оскільки саме він і забезпечує внутрішній зв'язок людей в середовищі їх життя. Як не дивно, однак саме психологічна сторона процесу інформування є мало вивченою. Потреба в інформації, сам процес інформування, запит на інформацію, місце інформування у комунікації людей різного віку та психоемоційного стану – все це питання. Які потребують більш детального вивчення у психологічній науці. Тож звернемося до наукових та практичних джерел задля уточнення самого поняття «інформування», та уточнення його соціальних проявів.

Результати дослідження

При зверненні до офіційних джерел можемо побачити, що інформація це - будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. [5, с.1] За змістом інформація поділяється на такі види інформації про: фізичну особу; довідково-енциклопедичного характеру; стан довкілля (екологічна інформація); товар (роботу, послугу); науково-технічні умови; податки та оподаткування; правові засади; статистичні соціологічні дані тощо [5, с. 10] Інформування - дія за значенням інформувати. [6, с. 42] Тобто, коли ми подаємо комусь інформацію, ми очікуємо, що людина буде на її підставі робити якісь дії. Зважаючи на різновиди інформації, ми передбачаємо, що особистість отримавши її проаналізує й упередить для себе якісь ризики чи потурбується про безпеку. Наразі популярний та широко вживаний термін «інформаційний потік» запозичений з дисципліни комп'ютерних систем і вказує на прискорену передачу інформації, швидкість її зміни а також розширення масштабів цільової аудиторії, що стало реальним завдяки спеціалізованим технологіям засобів масової інформації (далі ЗМІ). Це явище теж слугує докорінній зміні статусу і ролі інформації у сучасному світі, який стає не тільки насиченим інформацією і проникним для неї, а й залежним від неї, що несе ризики маніпуляції в інформаційному суспільстві. На думку Е. Фромма, вплив ЗМІ може готувати внутрішній світ людини до прийняття ілюзій засобом заміни реальності на помилкові стандарти. Презентація через ЗМІ продукції та її сприйняття може спонукати людини до підвищеного прагнення власного самоствердження через володіння продуктом, що пропонується, «галлюцинаторне світорозуміння», агресивність. Ці міркування підтверджують припущення дослідника про вроджену поступливість індивідуальної свідомості людини зовнішньому впливу [8].

У різних сферах щоденного життя ми стикаємося із різними аспектами поняття «інформування». Наприклад, у медичній сфері та соціальній роботі використовується таке поняття, як «поінформована згода» [4]. У сфері медичної практики це явище стосується ситуації, коли, згідно клінічного протоколу медичної допомоги, лікарем надається інформація пацієнту для покращення процесу лікування. Тобто лікар дає роз'яснення щодо перебігу хвороби та методів її лікування й пропонує варіанти та пояснює наслідки лікування. Складнощі виникають при інформуванні про невиліковні хвороби сьогодення, такі як ВІЛ, СНІД, рак. Лікар інформує про наявні проблеми та можливості, те саме стосується соціальних послуг від працівників служби. Всі дії щодо інформування призводять до формалізації певної

процедури, де є важливим відповідальність кожного за свої дії та очікуваний результат в питанні, що підлягало обговоренню. Подібний процес і стосується сфери соціальної роботи, де соціальний працівник повідомляє свого клієнта про наслідки певних дій, що передують укладенню контракту на надання соціальних послуг і розмежування сфер відповідальності.

Тож в кожній прикладній сфері існує психологічна складова і саме інформування дає нам можливість (розуміючи ситуацію та варіанти вирішення) краще сприйняти і прийняти ситуацію. Саме в цьому і є специфіка, яка пов'язана з віком, зі станом (фізичним/психоемоційним), в якому перебуває людина, її інтелектуальним розвитком. Важливим є віковий показник (сенситивність конкретного вікового періоду, особливості вікової групи й кожен період життя характеризується не тільки значними коливаннями всіх функцій, а й різноспрямованістю [1] Терапевтична практика вказує на відмінності подачі інформації людям різного віку. Так, наприклад, якщо ми говоримо з дитиною віком до 5 років про смерть когось із її родини, то дитині слід надати лише когнітивну інформацію. Скоріш за все дитина досить спокійно її сприйме, бо в дитини ще не сформувався той досвід, який може їй вказати на силу та наслідки саме емоційної втрати близької людини для подальшого життя дитини [3]. Також при інформуванні слід враховувати інтелектуальний розвиток людини (наприклад, людина має розумову відсталість) й її актуальний стан (звичайний, у ситуації перенапруження, стресу тощо). Коли індивід знаходиться в стресі або наприклад у стані збудження нервової системи, інформація може сприйматися викривлено. Обов'язково, об'єм інформації має бути дозованим, це дозволить при скоригованому словесному формулюванні уникнути подальшого чи повторного травмування людини.

Коли ми говоримо про інформування, то будь-яка інформація має суттєвий вплив на поведінку і цей вплив буде різним у зв'язку з особливостями особистості, перебуванні людини на самоті, чи у групі (однодумців, чи незнайомих людей), натопі тощо. Процес інформування є важливим у вивченні психології вчинку [7].

До ситуативних психологічних феноменів вчинку належать:

- 1) відчуття, як сприйняття окремої властивості предмета або недиференційоване і неопредметнене враження від навколишнього середовища;
- 2) потяг, як спонукальна сила дії, вчинку;
- 3) активація, яка відображає загальний стан психічної «мобілізації» або готовності організму до дії;
- 4) емоції, що виражають реакції індивіда на ті ситуації, до яких індивід не може адаптуватися, і її значення переважно функціональне, оскільки емоції мають як організуючий, так і дезорганізуючий вплив;
- 5) переживання, через які людина виявляє своє ставлення до того, що її оточує, що вона робить і відкриває. Зміст переживань і ступінь їх усвідомленості можуть бути різними. Слід зважити і на те, що у переживаннях можуть поєднуватися реальне й ідеальне;
- 6) рухи, які не є суто фізичним «утворенням», є не просто моторною функцією організму. Рух виконує людина: він є результатом не лише функціональних змін певного органу чи частини тіла людини, а зміна життєвої ситуації, предметний результат, зміна в психіці, яка своєю чергою впливає на характер духу, його швидкість, силу, темп, ритм, процеси координованості, точності, пластичності і спритності;
- 7) увага, яка свідчить про зміну будови психічного процесу, перехід від бачення до вглядування, від сприйняття до спостереження [2, с. 45].

Некомпетентність в питанні інформування, при не врахованих вище зазначених чинниках може привести до ситуації травматизації.

Висновки

Ми спробували розкрити деякі аспекти явища «інформування» та їх місце у повсякденному житті людини. Це дає нам можливість стверджувати, що вивчення процесу інформування стосується різних сфер життя людини, однак його знання розпорошені і потребують більш детального вивчення саме у сфері психології. Наразі цей процес найбільш представлений у теорії комунікації, як соціального процесу і найменш у психології повсякденного життя, де спонтанні прояви людини менш піддаються аналізу.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б.Г. Некоторые проблемы психологии взрослых./ Б. Г. Ананьев – М.: Знание, 1972. – 32 с
2. Васянович Г. П. Основи психології : навчальний посібник / Григорій Петрович Васянович– К. : Педагогічна думка , 2012. – 114 с.
3. Карпенко О. Г., Романова Н. Ф. Теорія і практика соціальної роботи. К. : Вид.дім «Слово», 2015. – 408 с.
4. Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 110 від 14.02.2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0661-12>
5. Про інформацію. Закон України №2657-XII від 21.12.2019 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
6. Словник української мови: в 11 томах/ АН УРСР, Інститут мовознавства; за редакцією В.К. Білодіда.- К.: Наукова думка, 1970-1980. Т-4, 1973р
7. Татенко В. О. Онтогенетичні визначення вчинку // Основи психології: Підручник. К. : Либідь, 1999.
8. Фромм Э. Бегство от свободы. М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2006. 571 с.